

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

K novem delu!

Po več kakor polletnem presledku smo začeli z nova izdajati svoj list. Ponovno prevzemamo odgovornost, ki nam jo daje naloga, tolmačiti voljo — za sedaj samo dela — slovenskih akademikov.

Smo mladina slovenskega naroda. Naroda, ki si je šele pred ne čisto dvajsetimi leti priboril svoj najvišji znanstveni zavod. Priboril si ga je narod, niso mu ga naklonili politiki. Toda le malo je to ljudstvo dobilo od svoje univerze. In še vedno bolj trgajo univerzo iz rok ljudstva, iz nje napravljajo šolo za privilegirane sloje, za uradnike, ki bodo nad ljudstvom. Borba za svobodo študija in univerze nam je borba za narodno univerzo.

Neprestano poudarjanje pravic mladine, široki zavojevalni programi, ki naj mladino navdušijo, duh junaštva brez cilja in vse ono, kar uklepa najnasilnejši idejni tabor sedanosti s široko gesto v zmeslo »mistične mladine«, nam dokazuje idejno onemoglost zadnjih reševalcev starega sveta. Res je, mladina ni doživela in ne pozna več grozot zadnjega svetovnega klanja, se tudi ne boji borbe in ne žrtv življenj, toda noče biti več žrtv v igri interesov. Z idejno prenapetostjo jo pripravljajo za novo uničevanje. Toda prav interesi onih, ki toliko pritegujejo mladino, so ji pripravili najnesrečnejšo usodo. Usodo človeka, ki vsepovsod čuti, da je odveč, človeka, katerega delo in sposobnosti ne morejo nikomur koristiti. Da ne bi čutila celotnega

obsega krivic, ki se ne gode le njej, jo navdušujejo za pot k novim krivicam. Mi pa odklanjamo krivico, pa naj jo izvrši kdorkoli. Ne vidimo veličine naroda v velikosti njegovega ozemlja, v njegovi številčni velikosti. Edino merilo nam je kultura ljudstva.

V času, ko obvladuje svet in tudi velik del slovenskega tiska fanatična služba neresnici, ko proglašajo objektivnost mišljenja za greh proti borbeni resničnosti, se zavedamo dolžnosti svojega akademstva. Žrtve drugih nam bolj kakor naše lastne omogočajo študij, nas vodijo k višji izobrazbi. Važnejše od pravic so zato naše dolžnosti. Toda samo eno merilo svojih dolžnosti priznavamo: pravico in korist ljudstva. In samo eno pot svojega dela: kvaliteto in kritičnost.

Akademstvo — to nam je služba resnici. Odklanjamo vsako dogmatičnost, odklanjamo vse ideologije, ki zanikajo vrednost spoznanja. Le iz dela, ki bo temeljilo na svobodnem iskanju, vidimo možnost večje popolnosti človeškega udejstvovanja, ki je pogoj zavestne sreče človeka. Naša pot je k človeku.

Najvišji zakon, ki sledi iz spoznanja vrednosti človeka, nam je svoboda. Ni pa duhovne svobode, kjer ni tudi socialne in politične enakosti. Svoboda in enakost ljudi pa je možna le ob popolni suverenosti naroda.

Ob 50 letnici Levstikove smrti

So jubileji, ki jih radi slavimo in bi jih slavili po dvakrat na leto ali pa še po večkrat, če bi bilo mogoče. Če jih ravno rabimo, smo jih v stanu izkopati iz več klaster debele pozabe. So pa tudi obletnice, ki so včasih kakor izpraševanje vesti in preko takih gremo toliko bolj tiho, kolikor bolj se nam ob njih vrivajo zgodovinske primerjave in nas kličejo k večji doslednosti in načelnosti v vsej naši dejavnosti.

Tako je tiho, skoraj neslišno minula petdeseta obletnica smrti Franceta Levstika, ideologa, pesnika in politika, ki je našemu slovenskemu narodnemu programu prvi dal konkretne oblike.

Kaj je našel Levstik v tedanjem slovenskem javnem življenju? Peščico predstavnikov kranjskega cehovstva in deželne birokracije, ki so svojo usodo vezali z usodo vseh konzervativnih sil Avstrije ter odklanjali vsako radikalnejšo izpremembo položaja širokih slovenskih ljudskih množic. To je bila vsebina prvaškega slovenstva in njegovega boja proti nemškemu liberalizmu šestdesetih let. Ljudstvo je prihajalo v poštev le kot podpora reakcionarnih stremeljenj propadajočega cehovstva in avstrijske monarhije. Panslavizem in ilirstvo (jugoslovanstvo) izvenkranjskega izobraženstva sta takisto zrasla iz nepovezanosti z ljudstvom in iz nepoznavanja njegovih najvsakdanjših potreb. Od daleč, preko tega korumpiranega in brezprincipijelnega malomeščanstva, je Levstiku iztegoval svojo roko Prešeren.

Levstik je nastopil kot predstavnik tistega samozvestnega trdnega kmeta, ki je po letu 1848, za nekaj časa postal osrednja figura slovenske vasi in iz katerega so se rekrutirali mladoslovenski izobraženci, gospodarstveniki in politiki. Ta slovenski kmet je bil Levstiku izhodišče, on je predstavljal pozitivno, naprej stremečo stran tedanjega slovenskega življenja. Nanj in zanj je gradil svoj slovenski narodni program. Ravno, zategadelj je bil ta program realen, napreden, prost vsakega konzervativizma in zares slovenski. In kar je glavno, ta program se je rodil v boju, v katerem so tisti čas sodelovale najširše plasti slovenskega naroda. Na eni strani v boju proti prodiranju nemškega kapitalizma, ki je že v kali dušil razvoj slovenskega gospodarstva in uničeval njegov vir, kmeta, na drugi strani pa v boju proti izdajalski politiki prva-

ških poslancev, ki so mogli postati narodni »zastopniki« zgoj na podlagi napol fevdalnega, korporacijskega volilnega reda in ki so se leta 1867, dali podkupiti in glasovali za protislovensko dualistično ustavo, ki je izročala vso oblast tostran Lajte v nemške roke. Levstik je govoril v imenu ljudstva in ljudstvo je na taborih njegove besede podprlo: »Naša resna dolžnost je, pred slovanskimi brati javno izreči, da se slovenski narod ne da, ter neče dajati identificirati s takimi zastopniki!«

Vprašanje Zedinjene Slovenije, ki jo je na taborih postavil kot parolo, ni bilo zanj vprašanje nedosegljivega ideala. Politično združitev vseh delov slovenskega naroda, narodno samobitnost in njeno nadaljnje razvijanje je smatral za predpogoj, če hočemo Slovanstvu ohraniti njegovo najzapranejšo postojanko. Vsako eksperimentiranje z narodnim jezikom je bilo zanj zločin nasproti ljudstvu v korist nemškim in italijanskim potujčevalcem. »Slovinci smo narod in zaradi književnega jezika se ne moremo, nečemo in tudi ne smemo iznebiti svoje narodnosti... Vrzimo iz knjige slovenščino, ali ne pozabimo, da tudi izmed Slovanov potem vržemo večino slovenskega naroda... Če zdaj narodu vzamemo jezik in knjige, pahnejo ga v omiki za petdeset let nazaj, in potem šele utegne primorske, koroške in severno-štajerske, morda celo tudi notranjske in gorenjske Slovence počasi zadeti usoda, kakršna je zadela polabske, pomoranske in braniborske Slovence.«

Toda Levstik ni pojmoval slovenskega vprašanja samo kot kulturno vprašanje. Zanj je bil to kompleks vprašanj, med katerimi se je dotaknil tudi tistega, katero je potem pred vojno podrobneje razvijal Janez Ev. Krek, namreč vprašanja industrializacije Slovenije, ki naj bi po kasnejši Krekovi zamisli skupno z združništvom tvorila gospodarsko hrbtnico slovenskega naroda.

Edino politično obliko, v kateri se narod lahko izživlja in razvija, je videl v demokraciji z vsemi njenimi atributi, svobodo tiska, zborovanja itd. »Naša slovenska reč je demokratična skozi in skozi... Vresniči naj se enkrat, da bo imel vsak državljani pravico naravnost svoje misli povedati in naj se določijo nepremakljive postavne meje... Danes pa smo v tisti negotovosti, ko ne vemo, kaj smemo govoriti. Danes smo v večni nevarnosti, da

ne vemo kaj smemo, niti česar ne smemo govoriti. Danes smo v večni nevarnosti, kdaj se bo drž. pravdniku na njegovo raztegljivo Bachovo postavbo videlo ali smo hoteli »javni mir« ali ne. In ta negotovost je najvišja nesvoboda.« (Sl. Narod, 1869, št. 1.)

Ta, po svoji doslednosti jakobinski narodni program »slovenskega Špartaka« je ostal neizveden. V tem je svoje vrste tragika slovenskega meščanstva. Ta tragika izhaja deloma iz posebnega položaja slovenskega meščanstva v okviru Avstrije, v glavnem pa iz narave meščanskega družbenega reda vobče. Levstik sam je to tragiko doživljal kot svojo osebno tragiko. Še za svojega življenja se je prepričal, da ni tiste gonilne sile, ki bi bila sposobna voditi ljudstvo po poti, ki jo je začrtal on in ki je odgovarjala interesom slovenskega naroda. Ko je dal v svojega »Pavliho« karikaturu dr. Valentina Zarnika med dvema stoloma, je s tem hkratu v naprej simboliziral vso politiko slovenskega meščanstva do današnjih dni, njegovo stališče je v vseh vprašanjih slovenskega naroda, seveda, če se sedenje med stoli lahko imenuje stališče.

Parola Zedinjene Slovenije v okviru demokratično urejene države Južnih Slovanov predpostavlja danes radikalne izpremembe tako v domačem kakor mednarodnem merilu. Radikalne izpremembe niso danes priljubljene niti v takem niti v drugačnem merilu. Ljudstvo prihaja v poštev samo toliko, kolikor je moči izkoristiti njegove iluzije za doseg reakcionarnih stremeljenj. Teh iluzij je pa vedno manj. Dosedanji »voditelji« slovenskega naroda so bankrotirali. Doživeli smo celo, da sta bila ob grobnem molku slovenskega meščanskega časopisja, deloma pa celo ob njegovem pritrdjevanju, slovenstvo in hrvatstvo proglašena za proizvod mednarodnih prekucuhov.

Od Levstika nas danes loči ena generacija. Ne generacija v smislu »očetov in sinov«, marveč generacija v smislu stopenj družbenega razvoja. Levstik je stal ob zibelki te generacije, mi stojimo ob njenem zatonu. Med tem ko je drugje v imenu naroda in z narodom meščanstvo v svoji mladosti rušilo Bastilje, ni slovensko meščanstvo izvedlo svoje naloge kot voditelj ljudstva. Še preden se je lotilo izvrševanja Levstikovega narodnega programa, ga je izdalo v kopici kompromisov in kapitulacij. Slovenskemu izobražencu, katerega naloga je, da služi ljudstvu, preostane samo to, da se priključi novim voditeljem in čuvarjem vsega pozitivnega v preteklosti in sedanosti slovenskega naroda, generaciji, ki je iz Cankarjevih rok sprejela izvršitev Levstikove oporoke. Ona ima svoje izhodišče prav tako v ljudstvu, ki ga tudi danes ne gre identificirati s »prvaki«. Ima pa poleg tega še nekaj, česar danes odhajajoča generacija ni imela: jasno perspektivo za bodočnost.

Ob ustanovitvi slovenske akademije

S tolikšno negotovostjo in nestrpnostjo pričakovana in že pred tremi leti napovedana ustanovitev najvišje organizacije slovenskega kulturnega udejstvovanja je naposled postala realno, izvršeno dejanje. Sedem slovenskih kulturnih delavcev, šest znanstvenikov in prvak sodobne slovenske literature, je prvič v zgodovini tega naroda sprejelo častni in odgovorni naslov članov Slovenske Akademije znanosti in umetnosti. Zadoščenja nad dogodkom ne more zagreniti misel, da smo prišli Slovenci do takšne ustanove, ki velja za končno verifikacijo kulturnega uveljavljanja slehernega naroda, z zaostankom celih dveh stoletij za narodi Zapadne Evrope. Zakaj kako drugače naj poravnajo današnji rodovi vse podedovane deficite naše bedne preteklosti, za katere ne nosijo ne odgovornosti ne krivde, če ne s tem, da s polno zavestjo

izvršijo do konca svoje naloge v tisti sedanosti, o kateri bodo nekoč dajali obračun? Če nimamo za seboj preteklosti, če pogrešamo tradicijo, s kakršno se ponašajo drugi narodi, imamo zato svojo sedanost, ki čaka nas in našega truda, imamo pred sabo velikansko področje dela, premoremo celo zakladnico neizčrpanih možnosti; in katero življenje je svobodnejše, dragocenejše, plodnejše in lepše kakor življenje osvojevalca in pionirja, življenje, ki nudi človeku tako izjemen optimum priložnosti, da dela, da ustvarja ter si slednjič pribori zavest, da je opravil svojo dolžnost — tisto zavest, ki je največje zmagoslavje in ves smisel našega celotnega pozemskega trajanja.

Ustanovitev Slovenske akademije znanosti in umetnosti je izraz življenjskega optimizma in dozorele samozvesti; je izraz preverjenosti, da smo navsezadnje dosegli tisto stopnjo svojega razvoja, na kateri se pojavlja pred nami naloga, da bi se naposled sami orientirali sredi življenja in sveta, si brez kakršnega koli že jerobstva poiskali vse odgovore na vprašanja o lastnem obstoju in lastnih stremljenjih, o svojem odnosu do problemov, dejstev in pojavov, ki nas obkrožajo — in da bi tudi sami prevzeli vso odgovornost za te odgovore. Ustanovitev Slovenske akademije pomeni ali bi vsaj morala pomeniti, da smo sposobni, stopiti v lastno pobudo na svetovno pozornost in odigrati v svojem izvirnem stilu in brez pomoči šepetavca samostojno vlogo v zgodovini. V tem smislu rojstvo te ustanove ni zgolj neka kulturna manifestacija, temveč dokaz pripravljenosti, da si v mejah zgodovinskih možnosti do maksimalne mere pišemo svojo usodo sami, po svoji lastni volji in uvidevnosti, v tem smislu je to dejanje **del slovenske narodne in politične samoodločbe**.

Sleherno človeško delo je upravičeno, uspešno in trajno zgolj pod pogojem, da je plod neke življenjske nujnosti. Ustanova, kakršna bi naj bila Slovenska akademija, zagadatelj ni in ne sme biti edinole posledica stremljenja, da bi se sami pred sabo uveljavili, ne sme biti le zadeva platoničnega narodnega ponosa in narodne časti; nujnost, s katero utemeljujemo potrebo Slovenske akademije, mora biti vse manj abstraktna, pa veliko otipljivejša, konkretnjša. Ustanovitelji Slovenske akademije se morajo zavedati, da se je ta ustanova pojavila kot rezultat dejanskih, življenjskih potreb celotnega slovenskega naroda. Morebiti ni naključje, da smo dobili Slovenci svojo Akademijo ravno v trenutku, ko se je naša stiska izostrila do doslej še nepoznane perečnosti, v razdobju, ko se naša odporna moč kruši na znotraj pod udarci vsesplošne pavperizacije najširših plasti našega ljudstva

in ko na vseh naših ogroženih mejah krvavimo pod silovitim zunanjim pritiskom. Pojav podobnih ustanov pri drugih narodih je bil po navadi zaključek neke pripravljane, zgodnejše razvojne dobe, izraz nekega ustaljenja narodnih teženj in potreb, simptom končne zagotovljenosti narodnega, kulturnega in tudi političnega položaja prizadetega naroda. Slovenci smo dobili svojo Akademijo v docela izrednih okoliščinah, v času, ko naše poglavito vprašanje niti ni več vprašanje o našem napredku in razvoju, marveč že veliko usodnejše vprašanje o samem obstoju, ko znova (in sicer na osnovi neprimerljivo resnejših argumentov kakor v preteklosti) s črno skrbjo preiščujemo o usodi majhnega naroda, kakor nas jo današnja doba in družba uči spoznavati na primeru z Iberskega polotoka. Dandanašnji je z nami tako, da naša samoodločba ne pomeni več toliko borbe za tiste višje življenjske pravice in oblike, ki so s francosko revolucijo postale pogoj samostojnega življenja slednjega naroda, ne pomeni samó boja za svobodo, ampak že trdo, neusmiljeno borbo za golo fizično ohranitev. Kulturne institucije so bile pri nas že od nekdaj vse prej kakor le priboljšek na bogatinovi mizi, stvar nekakšne »kulturne etikete«; še manj kakor v naši žalostni preteklosti morejo in smejo biti luksuz v našem današnjem položaju. Slovenci si danes ne moremo privoščiti Akademije, ki bi bila zgolj organ za reprezentacijo. Slovenska akademija znanosti in umetnosti ne sme biti edinole oficialna »ustanova«, naša Akademija mora biti v tolikšni meri povezana z našimi vitalnimi narodnimi potrebami in interesi, da ne bo nepogrešljiva samó s stališča zahteve po popolnejši in smotrnejši organizaciji slovenskega znanstvenega in umetniškega ustvarjanja, marveč še bolj kot eno izmed bistvenih jamstev naše narodne varnosti in zagotovljenosti našega obstanka. Ta moment neogibne življenjske potrebe narekuje pravkar oživljeni Slovenski akademiji čisto posebne naloge in funkcije; v času, ko gre za usodo slovenskega naroda, mora biti Slovenska akademija po svojih specifičnih sposobnostih in silah vključena v bojno linijo, na kateri se odloča naša prihodnost, mora biti aktivna postojanka sodobne slovenske fronte.

Ustanovitev Slovenske akademije znanosti in umetnosti pomeni za nas v teh težkih dneh odločilno preizkušnjo. Tega dejstva ni mogoče dovolj glasno poudariti in se ga je treba zavedati nenehoma in do vseh načelnih, a še bolj do vseh praktičnih konsekvenc. Slovenci se kot narod in kot kulturna enota še zmerom čutimo manjvredni; ali skrajni čas je, da se otresemo te bolne dediščine preteklosti, da zaživimo zdravo, polno, zavestno,

ustvarjajoče življenje. Očitno se čutimo manjvredni zagadatelj, ker dosihmal še nikoli nismo popolnoma sami odločali o njej, ker naša volja, naša zavest in predvsem naše delo še nikdar niso soglasno usmerjali naše življenjske poti. Toda kar je bilo v preteklosti, v pubertetni dobi našega narodnega razvoja nemara še neogibno, se danes ta dan ne sme več ponavljati. Trenutek, ko naj dejanski dokažemo svojo zrelost, je pred nami; ali zdaj ne gre edinole za to, da pred svetom in pred nami samimi dokažemo svojo življenjsko zmožnost in upravičenost, zdaj pomenijo taka dejanja in taki dokazi hkratu tudi boj za prostor na zemlji. Ta popolna, izjemna prepletenost naših kulturnih stremljenj z našim eksistenčnim problemom postavlja pred nas docela posebne in skrajno težavne naloge. Slovenska akademija znanosti in umetnosti bo mogla v svojem območju rešiti te naloge edinole v primeru, če si bo izoblikovala povsem izvirni stil, ki ga bo morala označevati prav posebna prožnost in razgibanost, če si bo ustvarila nov tip takšne ustanove, ki bo ustrezal tako splošnim zahtevam dobe kakor tudi našim osnovnim narodnim interesom in našim socialnim pogojem, ki ji bo na ta način način zagotavljal, da se bo mogla do maksimalnih možnosti udeleževati boja na današnji notranji in zunanji slovenski fronti. Slovenski akademiji je že takoj ob njenem nastanku naloženo ogromno breme. A odrešitev je izključno le v docela jasni zavesti o lastnih nalogah, samó v treznem, pogumnem in neutrudnem delu, edinole v takem delu, ki ga ne bo več oviralo tradicionalno slovensko nezaupanje vase, ki je kot trajen sopotnik našega narodnega občutja manjvrednosti vselej obujalo v nas tisto malenkostnost, tisto neprožnost in tisto pomanjkanje iniciativnosti, ob kateri se je pri nas razbilo in zamočvirilo že toliko pomembnih prizadevanj, ki so ostala tolikokrat le nedovršeni poskusi.

Ivo Brnčič.

Slovensko društvo

Leto 1937 je prineslo Slovencem poleg Slovenske akademije znanosti in umetnosti tudi ustanovitev Slovenskega društva, ki utegne postati druga važna centralna ustanova, kjer naj bi se zbirali vsi najboljši Slovenci v skupnem delu za ostvareitev tistih ciljev in nalog, ki jih Slovenci dosedaj še nismo dosegli. Slovencem se je že od nekdaj poznalo, da niso imeli v svojem zgodovinskem razvoju nikdar niti takega stanu (močnega meščanstva ali plemstva) niti take organizacije (državno-narodne), ki bi gledala na vse slovensko življenje v gotovi dobi kot na enoten narodni problem. Vse

Naši mecen

Z vedno večjo silo občuti mlada generacija vso morečo neskladnost med družbenim značajem poklicnega udejstvovanja in možnostjo za njegovo doseg, ki je prepuščena popolnoma individualnim silam. Vsako delo, ki je produktivno ali nujno v procesu ustvarjanja dobrin, pa naj bo potem ročno ali duševno, nosi značaj družbene funkcije. Družbene potrebe so rodile nujnost diferenciacije človeškega dela po poklicih, družbeni razvoj jo še vedno pogloblja, a na drugi strani zahteva razširitev kroga poklicnih delavcev. Če se danes kaže temu širjenju nasprotna tendenca, ne zanika to te osnovne resnice, ampak kaže le na zaostali razvoj te družbe, zakaj življenjski proces gre v smeri vedno večjega vključevanja ljudi v delo in istočasno k vedno večji svobodi. Kljub današnji navidezni brezpomembnosti mladega zdravnika, filozofa ali tehnika, pa je tudi on nujen, da bo človeštvo prešlo v vek svobode in sreče.

Iz spoznanja družbenega značaja dela pa se pojavlja ne le zahteva po družbenem uživanju sadov dela in ureditvi pogojev za to, ampak tudi po družbeni skrbi za izobrazitev za delo.

Urediti družbo tako, da bo ona prevzela za svojo nalogo skrb, da se mora vsakdo izobraziti za delo, ki ga veseli in da mu pozneje da možnost udejstvovanja v delovnem procesu, je geslo milijonov in postaja tudi geslo slovenske mladine.

S težavo si utira večina današnje mladine pot do dela. Brez osnovnih pogojev za uspešni študij se med stradanjem in boleznijo dokoplje do mučnega spoznanja, da je prav za prav nepotrebnost. In koliko kmečkih in delavskih otrok lahko danes o izobrazbi le sanja!

Ustvariti novo življenje, zaživeti v svobodi pa pomeni — priboriti si ju! Po spoznanju poteka družbenega mehanizma se v ljudeh nujno ustvarja

potreba po politični akciji v dosego teh smotrov. Ves sklop tako socialnih, kulturnih vprašanj, kakor tudi narodnega vprašanja postaja rešljiv, ko mu damo formulo za politično razvozanje. Kako bo usmerjal in urejal vse življenje, zavisi od politične zrelosti in politične dejavnosti. Vprašanje kruha in svobode bo rešila politika!

A ni to politika ozkega strankarstva za interese skupin, niti »politika« brez velikih smotrov, ki bi zadovoljevali najširše ljudske plasti in bi dvignili človeštvo za stopnjo višje. Prava politika je izraz ljudskih hotenj, vodi jo ljudstvo. Ona izraža zahteve delavca in kmeta, pa tudi izobraženca. Ker je v soglasju s stremljenji najširših plasti, more biti ona pri nas le slovenska, demokratična in socialno napredna.

Prava politika gradi iz prakse teorijo in povratno v praksi teorijo preizkusi; sledi teoriji, ki izkazuje največjo skladnost s prakso; to zagotavlja, da taka politika ni golo eksperimentiranje in vsakodnevno spreminjanje osnovnih načel, temveč točno začrtana pot z jasnimi smotri. Prava politika ne podcenjuje niti strokovne akcije, ki je nujen faktor za tvorbo politične zavesti, niti pomena stranke, ki se formira kot ideološki in akcijski center iz najboljših, najposobnejših in najdalekovidnejših, da daje ljudski volji smer in se zopet povrača k ljudstvu, da pretehta, če ravna pravilno.

Slepem in nasprotnikom, ki odklanjajo vsako politiko, so veljale besede E. Tollera na pisateljskem kongresu v Londonu junija 1936, ko je branil novo literaturo:

»Delajmo neumorno, ne dajmo se begati po kritiki nasprotnikov, ki nam očita, da niso naša dela lepa.

Ego sumus Arcadia. Tudi mi ljubimo lepoto, sinja morja in široko nebo, zvezde in plimovanje. Toda dokler bodo družbo pretresale tragedije, ki

niso potrebne, ker so povzročene po nepravilnem sistemu, ne bomo prenehali napadati brezsmiselnosti teh tragedij.

Mi ne ljubimo politike radi nje same. Danes se udeležujemo političnega življenja, toda mi verujemo, da ne bo najmanjši zmisel naših bojev, da bomo osvobodili bodoče človeštvo brezupnega prepira za interese, ki se danes imenuje »politika«. Mi poznamo pogoje našega ustvarjanja. Mi smo orači, a ne vemo, če bomo tudi sami želi. Toda spoznali smo, da je »usoda« izgovor. Mi ustvarjamo usodo! Mi hočemo biti resnični, pogumni in človeški.

Izkušnje vseh let, odkar stoji naša univerza, so pokazale, da ni mogoče postaviti meje med študentom in ostalim ljudstvom, med univerzo in dogajanjem okoli nje. Vsi zunanji dogodki, pa najodločilnejše politični, so se jasno odražali v univerznem življenju. Borba za obstoj naše univerze, za pravično podeljevanje kreditov in dotacij, za univerzitetno knjižnico, za stolico za slovensko zgodovino itd. je bila le direktni nasledek nepriznavanja slovenski individualnosti vseh pravic, ki jih kot narod ima; izgubljanje demokratičnih akademskih svoboščin se pojavi v zvezi z likvidacijo demokracije v našem političnem življenju sploh; uvedba šolnin, medicinske in tehnične uredbe itd. pa je pokazala povezanost univerze s splošnim socialnim vprašanjem.

Ni ga važnejšega vprašanja na naši univerzi, ki ne bi bil povezan z vprašanji izven nje. Nujnost sodelovanja akademskih vrst v politični dejavnosti celotnega ljudstva se pojavlja sama od sebe. Borba za univerzo, knjižnico, začeta kot popolnoma strokovna akcija, je postala brez tuje volje hitro del slovenskega vprašanja, postala je politično vprašanje. V življenjskem interesu univerze in celega naroda je, da bodo izšle iz naše univerze močne politične generacije. Študirati in boriti

naše javno, politično in gospodarsko življenje se je razvijalo pod dvema kotoma: pod vidikom tuje upravne organizacije, odnosno pod vidikom strank. Razumljivo je, da je bilo v takem razvoju le malo trenutkov, ki so vrgli enotno žarko luč na vse slovenske probleme.

V današnji stiski slovenstva vidimo rešitev v tem, da zdramimo in združimo vse sile ter jih smotrno zastavimo za svoboden razvoj našega naroda.

Temu namenu bomo služili kot živa, na vse strani neodvisna skupina, ki naj raste iz priznanja, da je avtonomnost vsega slovenskega duhovnega in tvarnega življenja osnovna nujnost.

Zato bomo zbirali v svojem društvu ljudi, ki čutijo globoko slovensko, ki izhajajo iz istih podstav in ki bodo nevezani na katerekoli zunanje ozire, podrejali vse svoje javno delovanje slovenski stvari, kakor jo društvo umeva.

V skupnem delu hočemo ustvariti slovenski program in si prizadevati, da ga po načrtu in s sodelovanjem vseh poklicanih ustanov ter delavcev postopoma izvedemo. Pri tem ne pozabimo rojakov zunaj slovenske domovine in poskrbimo, da z organizirano propagando pridobimo prijatelje tudi za mejami. Doma pa onemogočimo nasprotnike slovenske avtonomne misli z jasnostjo idej, s silo prepričanja in z odločnostjo dejanja.

Za svoboden razvoj Slovencev je odločilnega pomena, da zavlada v sožitju narodov in držav ideja enakopravnosti malih narodov, da zmaga ljudska misel nad avtoritarno, človečnost nad surovo silo. Nasproti imperialističnemu nacionalizmu postavljamo svoje pojmovanje naroda in države! V narodu vidimo najvažnejšo, na naravni osnovi po zgodovinski usodi izoblikovano kulturno občestvo, ki se zaveda svoje samobitnosti, v državi organizacijsko obliko, ki naj vsem služi.

Zunanja veljava naroda je izraz njegove notranje moči, slovensko vprašanje današnjega dne, zlasti vprašanje našega moralnega zdravja, vprašanje možatega, svojemu narodu do konca zvestega razumnštva. Zato se bomo z zgledom in besedo bojevali za resnico in poštenje v javnem življenju.

To so vodilne misli društva. Mladj veliko pričakujemo od društva. Upamo, da se bodo vsaj nekateri od starejših združili na teh zdravih principih in z mlajšimi skušali v slovenskem narodu ustvariti tisto vodilno plast ali še bolje, tisto miselnost med narodnimi voditelji, ki se bo vedno in povsod zavedala primarnih zahtev in potreb slovenskega delovnega ljudstva in ki bo enkrat za vselej obračunala z izkoreninjenici in izkoriščevalci slovenskega naroda.

se z narodom, vzbuditi mu zavest in ga preroditi, se pojavlja kot naloga te generacije.

A kakor berači in lumpenproleterji ne morejo izvršiti velikih dejanj, tako jih tudi bolni, sestrđani in zlomljeni izobraženci ne bodo. Oni morejo le anarhično poseči v družbeni proces, konstruktivnosti jim manjka.

Pa tudi v domovih, ki nosijo pečat stranke, ne bodo rastle te generacije, niti ne bodo hranjene z večerjo, za katero mora uživalec prenehati misliti in prevpiti glas svojega srca. Skozi te mučilnice se prebijejo kot popolni ljudje le posamezniki, generacije ne.

Le v razmerah, kjer bo mladim ljudem zasigurano, da bodo lahko sledili svojemu spoznanju in svojemu srcu, bodo rastle generacije, ki bodo močne in pripravljene za velika dejanja. V uvodu označeno soglasje nam ostane ideal. A da dosežemo ta ideal in vse druge, je treba močnih, politično zavednih ljudi. Navezani ostanemo tako na zahtevo po neodvisnih domovih in menzah, da dajo za revne študente oni, ki žive v dobrih razmerah. Navezani ostanemo tudi na mecene, in to na one, ki ne zahtevajo žrtev za svoj dar.

Če bi s tega stališča pregledali naše ustanove, namenjene v gmotno podporo slovenskemu akademiku, bi našli le dve, tri: Akademski podporni fond, dr. Oražnov dijaški dom in dr. Turnerjeve štipendije. Z zadnjima dvema se vezeta imeni dveh slovenskih mecenov. Dva človeka sta šla skozi bedo in duševno trpljenje, katero so rodile in hranile naše razmere in naša družba. Dva človeka sta obupavala in položila roko na se; vendar sta se dvignila prekaljena, močna, nadpovprečna. Če ne bi vedeli o njima ničesar več, kot da sta darovala vse svoje imetje za naše študente in kljub temu, da sta oba imela svoje prepričanje in svetovni nazor, nista od podpiranih v tem oziru zahtevala nobenih žrtev — bi jima morali pisati spominske besede.

Dalje prihodnjič.
Danilo Vojska

Ob nastopnem predavanju docenta Zwitterja

Dnevi, ko imajo novi docentje svoja nastopna predavanja, so prazniki slovenske univerze. Čeprav jih v Ljubljani ne spremlja tisti svečani okvir, ki je tako značilen za vseučilišča s stoletnimi tradicijami, se vendar ne vpišejo z zlatimi črkami samo v anale naše almae matris, temveč jih zlasti mladina občuti kot pomembna znamenja duhovne rasti naroda, ki mu pripadamo.

Docent Fran Zwitter, ki nam bo odslej predaval o občni zgodovini novega veka in o slovenski zgodovini novejših dob, je pričel svojo akademsko kariero kot zrel znanstvenik. Razen študija na domači fakulteti (pri profesorjih Hauptmanu, Kosu in Radojčiču) in izpopolnjevanja na visokih šolah na Dunaju in v Parizu, ima za seboj že obširno znanstveno delo, čigar plod so tehtne obravnave v strokovnih revijah in knjižnih publikacijah. Njegovi prispevki v splošno kulturnih mesečnikih ter pred kratkim izšla brošura o koroškem vprašanju pa ga kažejo kot široko razgledanega kulturnega delavca, ki sodobno pojmuje vlogo znanosti v družbenem življenju.

Za svoje nastopno predavanje, ki se je vršilo 5. novembra 1937., si je izbral dr. Zwitter zanimivo teoretično temo: **sociologija in zgodovina**. Ker je ta studija medtem izšla v tisku v zadnji številki »Sodobnosti« (11.-12.), se bomo omejili le na skrajšan — deloma dobeseden — posnetek predavateljevih izjav:

Historizem, ki ga najdemo danes že v skoraj slehernem tehtnejšem obravnavanju človeških stvari, pomeni zmago konkretnega zgodovinskega gledanja nad apriorističnim racionalizmom, ki je prevladoval vse do XIX. stoletja; ker pa so aplikacije te miselne smeri močno različne, se nam tu odpira vrsta problemov. Eden odločilnih med njimi je vprašanje razmerja med sociologijo in zgodovino, ki je povzročilo že pred desetletji v Nemčiji in Franciji obširne znanstvene diskusije. Udeležili so se jih nekateri najvidnejši historiki, sociologi in filozofi, tako: **Lamprecht**, v. Below, Meinecke, **Windelband**, **Rickert**, **Troeltsch** i. dr. pri Nemcih; **Seignobos**, **Durkheim**, **Simiand**, **Berr** i. dr. pri Francozih. V teh polemikah, o katerih je g. predavatelj izčrpno referiral, sta se izoblikovali v glavnem dve struji: prva skuša ločiti zgodovinsko in sociološko vedo z argumentom, da je področje historiografije zgolj tisto, kar je individualno, enkratno, sociologija pa se bavi z iskanjem razvojnih zakonov, torej s tistim, kar je splošno. V nasprotju s tem naziranjem si prizadeva druga struja sociologizirati zgodovinsko znanost, čimbolj omejiti pomen individuov in izključiti teleološki vidik.

V drugi polovici predavanja je g. docent opredelil svoje stališče do navedenih vprašanj.

Zgodovina je vsekakor veda o tem, kar je v razvoju različno ter ji splošno skupne lastnosti še ne razlože mnogo; vendar ne more doseči svojega namena, če ne upošteva sociologije. Na drugi strani ima spet prav Durkheim, ko trdi, da ne pozna prave sociologije, ki ne bi bila historična veda. Ocenjevanje pomembnosti zgodovinskih dogodkov je nemogoče brez določenega kriterija, kakršen je v najširšem smislu pojem kulture. Ker pa so tozadevne uredbe in nazori v raznih dobah različni, historik ne raziskuje samo izrednih pojavov in osebnosti, ampak upošteva tudi tipična stanja in masne pojave. Če hoče ostati sociologija znanost, je ni mogoče strogo separirati od zgodovine, kajti vsako pojmovanje družbe kot bitja zase, vodi v misticizem. Seveda pa tudi historije ni dopustno v taki meri sociologizirati, da bi popolnoma izločili vpliv posameznikov, torej tudi velikih osebnosti; res pa je, da je za zgodovinarja, ki ima pred očmi celotni razvoj kulture, ta čisto individualni delež posameznih osebnosti primeroma majhen.

Sociologija in zgodovina, obe empirični vedi, imata isti objekt. Vendar je velika hiba historičnih ved, ki se odlikujejo s preciznostjo metod, da se pri strnitvi izsledkov v celoto, pri historični sintezi mnogi historiki še danes zadovolje s pojmi in razlagami, ki niso dovolj znanstvene. Strogo razlikovanje med obema znanostima bi te tendence samo okrepilo; škodilo bi pa tudi sociologiji. Napačno bi bilo namreč, če bi videli ves smisel znanosti o razvoju kulture samo v tem, da z dejstvi izpolni okvir, ki so ga ustvarili teoriteki. (!) S tem se ne ustvarja samo nova metoda, ampak se obenem že anticipirajo rezultati.

Odgovor na vprašanje o razmerju med razvojem gospodarstva in države ter verskih idej, o razmerju med pomenom kolektivnih činiteljev in individua, je stvar konkretnega raziskovanja. Moč

vsake nove znanstvene ideje je v njeni sposobnosti, da pojani dejstva, ne pa v dogmatičnem anticipiranju rezultatov. Večkrat predlagani kompromis, da naj zgodovina zbira dejstva, sociologija pa naj jih strne v sintetično sliko, je nesprejemljiv, ker napačno pojmuje historikovo delo. Vsak zgodovinar, ki išče neka dejstva, ima vedno zavedno ali nezavedno že neko naziranje o njih pomenu. Če so njegovi vidiki nesociološki, je njegovo gradivo vsaj deloma neuporabno za sociološko sintezo.

Edina rešitev je po mnenju profesorja Zwitterja v tem, da se ne loči več med sociološko in historično usmerjenostjo, ampak da se pri istem znanstveniku združi sposobnost kritične uporabe virov s smislom za prav vsa vprašanja znanstvene sinteze.

S tem zaključkom se je naš novi akademski učitelj izrekel za **živo znanost**, ki ji je edino merilo resnica. Želimo mu, da bi našel čim več odmeva v vrstah slovenske akademske mladine. In to je največ, kar mu lahko ob tej priliki želimo.

Rezultat preiskave na protituberkuloznem dispanzerju

Ta sestavek o pregledih na protituberkuloznem dispanzerju je pomanjkljiv, kakor je bilo pomanjkljivo samo poročilo, ki ga je poslal dispanzer. Gre namreč pri tem za to, kaj smatrajo na dispanzerju za zaprto tuberkulozo. Če to, kar se smatra navadno, namreč zaprte, poapnele tuberkle in male kaverne, lahko sklepamo, da so ljubljanski akademiki silno zdravi, kajti take tvorbe ima skoro vsak odrasel človek. Jaz sem v tem sestavku vzel drugi slučaj in sicer to, da smatrajo na protituberkuloznem dispanzerju za zaprto tuberkulozo prav za prav že začetne štadije odprte tuberkuloze. Zdi se mi namreč popolnoma nemogoče, da bi bili akademiki v Ljubljani nasproti tovarišem recimo v Belgradu relativno tako zdravi.

Razširjenost izrazito socialnih bolezni, kakor je n. pr. tuberkuloza, da sklepati na gmotni položaj skupine, na katero se preiskava nanaša. Zato lahko z vsakokratnega poročila protituberkuloznega dispanzerja o rentgenoloških pregledih akademikov izračunamo procent študentov, ki jim nedostaja sredstev za dovoljno prehrano, obleko in zdravo stanovanje, ki so predpogoj, da človek ne oboli za jetiko.

V letu 1937 se je dalo na protituberkuloznem dispanzerju pregledati 537 tovarišev in tovarišic in poročilo o teh pregledih izgleda takole:

zdravih je 311 ali 57.9%;
odprto TBC ima 1 ali 0.2%;
zaprto TBC jih ima 108 ali 21.%;
druge bolezni jih ima 117 ali 21.8%;
skupaj 537 ali 100%.

Približno isto sliko pokaže ponovni pregled 113 študentov (po večini stanovalcev Oražnovnega doma, ki se morajo dati vsako leto pregledati). Pri tem je najdenih zdravih 55.8%, z zaprto TBC 21.2 odst. in z drugimi boleznimi 23%.

Zdravih je torej, če raztegemo sliko, dobljeno pri pregledancih na vse ljubljanske akademike, nekaj nad polovico vseh ljubljanskih-slovenskih študentov. Kaj nam pove ta številka? To, da približno ko vsak prehlad povzroči izbruh akutne bolezni, ima pa približno ena petina vseh slovenskih študentov. Kaj nam pove ta številka? To, da približno ena petina študentov živi v Ljubljani ali pa doma v nepovoljnih življenjskih prilikah, to, da študira ena petina akademikov v mrazu, bedi in lakoti, to, da nosi ena petina bodoče slovenske inteligence v sebi kal smrti.

Procent 21.8 oziroma 23%, najden za druge bolezni, končno tudi s svoje strani pomaga ustvariti sliko zdravstvenih razmer, pod katerimi je primoran slovenski študent si utirati pot v življenje. Škoda le, da je s tem »druge bolezni« o teh drugih boleznih premalo povedano, le eno je gotovo, namreč to, da pri dejstvu, da je večina slovenskih študentov iz gmotno šibkejših slojev, tudi te bolezni kažejo razmere, v katerih naš študent živi.

Iz vsega navedenega pa že tudi sledi rešitev problema: potrebna nam je menza, v kateri se bo slovenski študent poceni ali pa brezplačno zadostno prehranjeval, akademski dom, ki bo nudil vsem brez izjeme higijenično stanovanje in ustanova, ki bo podpirala vse potrebne študente z obleko in obutvijo.

V soboto 22. januarja priredi društvo „Dom visokošolk“ v Kazini akademijo s plesom — Začetek ob 20. uri

V zraku viseča modrost

V začetku tega študijskega leta je skupina akademikov, zbrana v Slovenskem klubu, izdala brošuro »Naši pogledi«, v kateri je nanizala nekaj svojih načelnih pogledov na posamezna, zlasti pa akademska vprašanja. Pisali so jo mladi ljudje, z vso dobro voljo in najboljšim hotenjem. Morda so bile tu pa tam stvari nekoliko prepovršno zajete, mogoče niso bili članki dovolj izčrpní, nemara so bila tu pa tam vprašanja bolj nakazana kot pa izdelana, morebiti so bile celo kake podrobne izpeljave ali nebitvene trditve napačne, toda osnova, tisti osnovni vidiki in načela, iz katerih so »Naši pogledi« izrasli, so nedvomno pozitivni. In to v toliki meri, da bo vse, kar je pomankljivega, napačnega ali odveč, slej ko prej samo po sebi odpadlo in se nadomestilo z nečim drugim, boljšim.

Ko smo izročali brošuro javnosti, smo si bili že od vsega začetka na jasnem, da bo vzbudila sila veliko laži in zavijanj, zmerjanj in nečednih spodtikanj — brez tega v našem javnem življenju ne gre —, toda zelo malo stvarnih, objektivnih, konstruktivnih kritik. Zal smo bili celo tokrat optimisti. Kajti, če preštetamo in prepresemo vse ogromno pisanje in ves veliki hrup, ki so ga dvignili »Naši pogledi« po našem časopisju, nam koncem koncev ne preostane prav ničesar drugega oprijemljivega v rokah kot peščica psolv, nekaj zaudarjajočih zavijanj, nekaj v zrak postavljenih modrosti, skratka vse to, kar tvori pri nas tisto intimno, domače vzdušje, s katerim sta nam že do zadnjega vlakna prepojena kri in mozeg, ki nam je tako ljubo in brez katerega bi se najbrže počutili sila nesrečne.

Ne bomo se to pot ustavljali ob pisanju »Slovenca« in »Jutra«, »Naroda« ter »Misli in dela«, »Naše misli« in »Straže v viharju« itd., ki nas ni niti prijetno presenetilo niti razočaralo; bolj kot to je pritegnila našo pozornost majhna opazka »mimogrede« v zadnji številki (11—12, 1937) »Ljubljanskega Zvona« izpod peresa njegovega urednika Juša Kozaka. Urednik se tu namreč pritožuje (str. 585), kako težko je danes dobiti »živo pisan članek o slovenskih problemih«, in ob tej priliki pisan dobesedno: »Če se po večletnem prizadevanju in tuhtanju naposled izcimi drobna knjižica, se v njej pokaže taka nestvarnost naših političnih in kulturnih »pogledov«, da se človek le čudi.«

»Ljubljanski Zvon« je danes nedvomno kulturna revija, in to z bogato ter dragoceno tradicijo. Človek bi pričakoval, da bo kot tak v vseh stvareh skušal doprinesiti k temu, da se pojmi in mnenja razčistijo, da se vsem stvarim najde mesto, ki jim po pravilni in objektivni presoji gre, da zato ne bo ničesar pavšaliziral ali apriorno zametaval, da bo pri vsaki stvari dajal na tehtnico tako njene negativne kakor tudi pozitivne strani, zlasti še, če gre za stvar, ki je doživela kakor »Naši pogledi« v našem dnevnem tisku odmev, poln žolča in slepe strasti. Z vso pravico smo pričakovali — in še pričakujemo — od »Zvona« stvarne kritike, ki bo gradila in ki bo pomagala do boljših, kvalitetnejših gledišč ne samo javnosti ampak tudi nam samim. Urednik Juš Kozak se je taki oceni izognil s pavšalno oznako »mimogrede«. Za nas pa je taka oznaka neodgovoren biljard z besedami, v zraku viseča modrost vse dotlej, dokler je njen avtor ne bo podprl z argumenti.

Drago Janč.

Uredništvo je prejelo:

Srednješolski problemi

(Misli današnjega srednješolca.)

V času, ko je dnevno in strokovno časopisje polno premišljevanj, diskusij in anket o srednješolskih problemih, zaman iščemo člankov, ki bi prihajali izpod peresa srednješolcev, kateri bi bili nedvomno za slehernega stvarno mislečega človeka enako važen dokument za rešitev tega prečega vprašanja. Zato smo lahko resnično veseli, da se je uredništvo časopisa »1551« odločilo priobčevati članke svojih srednješolskih tovarišev o njihovih problemih.

Rad bi v kratkih potezih prikazal sliko današnje srednje šole, katera se mi je izoblikovala iz vseh onih malenkostnih vsakodnevnih vtisov.

Že bežen pogled preko razreda mi nudi značilno sliko obče znanega vzdušja vsakega razreda. Na prvi mah moraš postati pozoren na štiri stasite fante, ki se ponosno zavedajo svojih milijonskih ozadij, katere so jim pripravili z neumornim delom njihovi parvenijski, trgovski očetje. Njim nasproti je omeniti skupino petih fantov, ki so v glavnem

sinovi družin srednjega stanu, a tudi sinovi očetov iz nižjih plasti naroda. Teh pet fantov lahko mirno označimo za resne in že zrele. Kajti brez očitnih pomankljajev se zavedajo samih sebe, njihov položaj v družbi jim je jase, zanimajo se za vsa svetovna dogajanja, ki si jih skušajo tolmačiti, zavedajo se, da stremijo in tudi kam stremijo ter imajo brez izjeme več ali manj izoblikovan svoj življenjski cilj. Manj pomembni, a tem bolj nevarni so oni povprečneži, ki jih je njihova plitkost zapeljala v okrilje te ali one politične skupine. Ti si v pavzah prizadevajo z vsemi frazerskimi in dogmatičnimi pripomočki dokazati vseobčo veljavnost njihove politične ideje, pri čemer si človek ne more drugače pomagati, kakor da se posluži njihove lastne taktike in pretrga brezplodno besedičenje s kratko oznako, ki se v tem primeru glasi na rovaš omejenega političnega agitatorja. Vso ostalo večjo polovico razreda pa moram označiti le kot nezavedno, nikamor usmerjeno in nerazgledano mladino, ki ima razen tega, da si skuša na čim lažji način pridobiti pozitivni red in s tem vstop v naslednji višji razred, pred očmi le še kino, ples, sport in podobne zabave, telesno zrelejši tudi ženske. Tu pa je vredno poudariti, da je vsem tem skoraj brez izjeme zaradi pomanjkanja zmožnosti treznega presojanja lastnega življenjskega položaja, važnejše momentano, varljivo uživanje mladosti, kot pa šola ali zanimanje za kako drugo resno stvar.

Dan za dnem stopajo v take in podobne razrede profesorji, ki skušajo to mladino naučiti predpisano snov. Na splošno se lahko reče, da je danes tako malo proforsorskih kandidatov, ki bi se v polni meri zavedali dolžnosti svojega bodočega poklica. In prav tu se lahko išče vzrok današnje srednješolske krize. Da pa v sistemu posploševanja, enačenja, paragrafov in števil, kakor bi lahko označili današnji srednješolski ustroj, marsikatera pedagoška nezmožnost ne postane tako očitna, je pač umevno. Posledice tega so itak znane.

Vsako leto prihaja iz srednjih šol množica nezavednih in neodgovornih ljudi, ki si v vsej svoji srednješolski dobi niso pridobili niti metode učenja.

Na splošno bi lahko označili današnji srednješolski sistem za zgrešen v njegovi težnji za posploševanjem in uklepanju mladih individuov v silno negibljiv in zastarel sistem paragrafov.

Skratka: današnja srednja šola boleha na pomanjkanju individualne vzgoje.

Ni važno za zdaj to, kaj se učimo, važno in prevažno je tu vprašanje, **kako se učimo**. Gre torej za način, ne za snov učenja. Način profesorja pa ziviš samo od profesorja in njegovih poučevalnih zmožnosti. Za profesorja pedagoga ni toliko važno manjše ali obsežnejše znanje predmeta, temveč je odločilne važnosti za njegov učni uspeh predvsem to, kako bo stvar mladini podal. Drug in morda še važnejši pedagoški moment je v celotnem odnosu in načinu profesorjevega občevarja z dijaki. Tu je treba v prvi vrsti poudariti, da mora profesor-pedagog dijaka najprej napeljevati na samostojno delo, mu pomagati priti do pravilne metode učenja in znanja, ker mu pri doseženem uspehu prvega, drugo skoraj gotovo ne bo izostalo. Poleg tega pa je važno poudariti tudi to, da pri resničnem pedagogu ne sme nikdar nastopiti moment osebne prizadetosti ali užaljenosti, kar brez izjeme vede v neobjektivnost in nepravilnost ter doseže ravno nasprotni učinek, kakor pa bi ga smel in hotel. Kajti ne sme se prezirati aksiom, da šola ni zaradi profesorjev, ampak zaradi učencev. Da pa bo profesor-pedagog lahko vršil v tem zmišlu svojo službo, bo moral nedvomno uvesti individualni postopek v svoji praksi.

Da strnem: šola mora dati dijaku **predvsem sposobnost za samostojno delo** in ne neko brez zveze nakopičeno znanje.

Mnogo tega pa današnji posploševalni sistem ne le ovira in onemogoča, temveč celo namenoma zatira.

Malenkosti dneva

Credo quia absurdum ali tri narodne osebe, en sam narod

»Tudi danes se zdi vprašanje narodnega edinstva nekaj tako grozno težkega, da ni zanj nikjer več ne odgovora ne rešitve. In vendar je stvar tako naravna in preprosta, da zanjo ni treba prav nikake učenosti. Prav tako so se ob začetku krščanske Cerkve razbijale njene najboljše sile ob vprašanju sv. Trojice — celo sam veliki učenjak sv. Avguštin je omagal nad to nerazumljivo skrivnostjo, — dokler niso spoznali,

Naročnikom, čitateljem in prijateljem »1551«!

Vzrok, da naš list ni mogel iziti takoj v začetku študijskega leta je kaj enostaven: ni bilo denarja.

Slovenska univerza, življenje slovenskega akademika, študentske ustanove, ki jih še nimamo in so nam nujne, celoten sklop slovenskih vprašanj — vse to je preveč pereče, da bi nam denarne težkoče mogle biti nepremostljiva ovira za nadaljnje izdajanje »1551«. Kot prejšnja leta se tudi sedaj ne bomo udingali nobeni stranki; kakršnekoli politične špekulacije ne bodo vplivale na nas. Zavzemali se bomo za vse, kar bo v korist slovenski univerzi, v korist slovenskemu študentu, kar bo pripomoglo k uspešni rešitvi slovenskih problemov. Toda list nam bo mogoče izdajati le, če nas bodo vsi naročniki, čitatelji in prijatelji podprli v naših stremljenjih.

Zato apeliramo na vse naročnike, da nam čim prej nakažejo naročnino.

Apeliramo na naročnike, čitatelje in vse prijatelje lista, da prispevajo v tiskovni sklad.

Vsak naročnik naj pridobiva novih naročnikov! Le ob vsestranski podpori vseh, ki jim je do tega, da list izhaja, bo »1551« lahko uspešno izpolnjeval svoj namen.

Ta številka je izšla z malo zamudo in samo na štirih straneh. Ker krivda ni na nas, prosimo naročnike in čitatelje, da nam zamudo in obseg oprostite.

Uredništvo.

da bistvo in poslanstvo Cerkve ni v tem, da razume in dokazuje skrivnosti, ampak da dela in združuje v svojem okrilju vse, ki hočejo živeti v nji, in sam Avguštin je nato pisal svoje veliko delo o državi božji. Tako je zapisal dr. Ivan Lah v članku, posvečenem pok. prof. Prijatelju in natisnjenem v 12. številki »Misli in dela«. Za človeka, ki bi bil rad slovenski pisatelj in Jugoslovian, oboje hkratu, je ta rešitev res zelo enostavna. Če imamo lahko tri božje osebe in enega Boga, zakaj ne bi imeli treh narodnih oseb, pa vendar en sam narod. Čudimo se le, da je dr. Lah v tej mojstrski rešitvi narodnega vprašanja v Jugoslaviji prehitel »Slovenca«, ki je pač najbolj poklican, da take in podobne zadrege odpravlja z mistiko in cerkvenimi dogmami, zlasti še, ker so take zadrege postale zadnje čase zanj nekaj vsakdanjega.

Iz zakladnice jugoslovenskih unitaristov

Niški organ JRZ »Novi list« je v uvodniku pod naslovom »Jugoslavija in jugoslovanstvo nista zablodi« ugotovil, da so podpisniki zagrebškega sporazuma sprejeli »čisto komunistično načelo in nazor, da so Srbi, Hrvati in Slovenci trije različni narodi«. Glavni organ JRZ »Samouprava« je to ugotovitev ponatisnil, organ JNS v Ljubljani »Jutro« ji je v posebnem uvodniku »Jugoslovenska ideja in komunizem« pritrdil. »Slovenec«, »Slovenski dom«, »Domoljub« in sicer tako budna »Straža v viharju« so pa ob njej grobno molčali. Kaj bi tudi druge! Vse to se je godilo natančno v času, ko smo se Slovenci spominjali petdesete obletnice smrti Franceta Levstika.

Knjigarna

Kleinmayr & Bamberg
Ljubljana, Miklošičeva c. 16

Telefon 31-33

priporoča svojo bogato zalogo znanstvenih, strokovnih in drugih knjig v raznih jezikih. — Pri tem opozarja, da so vse knjige nemškega izvora sedaj za 25% (za četrtino) cenejše.

Pri zanesljivem jamstvu dovoljuje odplačevanje v rednih mesečnih obrokih.

Nakup dobroohranjenih antikvarnih knjig.